

MUZIEJININKŲ UŽRAŠAI

Parašė daug, net reportažą apie vietą, kurioje lemtis jam paskyrė akistatą su amžinybe. Žurnalistas Juozas Kazys Beleckas (1905–1942 m.)

Istorikas dr. Modestas Kuodys

1939 m. rugpjūčio pabaigoje Kauno sunkiųjų darbų kalėjimo viršininkas, matyt, Lietuvos Respublikos Teisingumo ministerijos paragintas, pakvietė visų svarbiausių laikinosios sostinės laikraščių korespondentus į ekskursiją po savo valdas. Vienai pusei – viešieji ryšiai, kitai – „informacinis delikatesas“. Pasiūlymas iškart sulaukė entuziastingo pritarimo. Pikantiška, lengvai skaitytojų dėmesį patrauksianti medžiaga garantuota! Bemat išgraibstys tiražą! Sujudo, suskubo redakcijos – pasiuntė geriausius savo darbuotojus. Per kelias dienas landūs žurnalistai aplankė visus Kauno kalėjimo filialus, tarp jų ir patį paslaptiniausią, įsikūrusį toliau nuo miesto – devintame buvusios Kauno tvirtovės forte. Ekskursijos nuotraukų niekur neteko aptikti, bet, pasitelkus vaizduotę, bent vieną tikrovišką foto kadrą gal ir pavyktų išryškinti. Tas slidžiame popieriuje sustingęs praeities momentas fiksuotų senų požeminių kareivinių fone laisvai pozuojantį būrelį jaunatviškų skrybėliuotų vyrų, apsivilkusių šviesiais vasariniais kostiumais. Daugelio rankose, kažkur palei švarko skverną, – bloknotai ir pieštukai. Ekskursantai išoriškai – gana panašūs, jų grupelėje, net ir įdėmiau įsižiūrėjus, sunkoka būtų surasti vieną mus konkrečiai dominantį asmenį. Jis – nedidelio ūgio, smulkaus sudėjimo, beveik įpusėjęs ketvirtą dešimtį. Plaukai – tamsūs, šiek tiek garbanoti. Nosį „pabalnojęs“ apvaliais storo stiklo akiniais su raginiais rėmeliais. Inteligentėlis, valdininkėlis – pilnos kontoros tokių! Ne tik fotografijoje, bet

gatvėje mažai kam į akį kristų! Labai tikėtina, kad tūlas savimi su kaupu patenkintas Kauno biurgeris, įsispraudęs šviežiausią, ką tik iš kiosko nusipirktą laikraštį po pažastimi ir užsukęs jo paskaityti į savo pamėgtą kavinę „Laisvės alėjoje“, tarpduryje, prasilenkdamas su tuo aukščiau apibūdintu pilku, prozišku tipu, galėjo iš veido tikrų tikriausios įžymybės ir neatpažinti. Bet prisėdęs prie staliuko, užsisakęs puodelį garuojančio gėrimo ir paskubomis pervertęs plačius, čežančius „Lietuvos aidą“ puslapius, jis greičiausiai iškart susidomės straipsniu, kurio pabaigoje figūruoja inicialai „J. K. B“. Tada tai reiškė kone kokybės ženklą. Kas per autorius už jų „slėpėsi“ – žinojo beveik visi nuolatiniai skaitytojai. 1939-aisiais Juozas Kazys Beleckas galėjo nesikuklindamas vadintis viena ryškiausių lietuviškos spaudos žvaigždžių.

Žvelgiant iš nūdienos perspektyvos, „anie laikai“ stebina „banaliu primityvumu“: iš anksto nesuplanavus, be kryptingų redakcijos pastangų, be reklamos, tikrai lyg nei iš šio, nei iš to, žvaigždės pačios užgimdavo ir pačios skaisčiai nušvisdavo žiniasklaidos padangėje. Nereikėjo jų ten įkelti, vinimis ar klijuojančiu ruginės tešlos gabalėliu pritvirtinti, kad nepajudinamai populiarumo zenite kabėtų; taip pat ir specialiai šveisti – siekiant akinantį eksperto spindesį išgauti – niekam neatrodė prasminga. Žurnalistai kūrė spaudą, o ne ji juos... Skamba tai dabar tarsi pasaka. Tačiau tikrovė anaip tol nebuvo idiliška. Žodžio laisvė anuomet negalėjo plačiau išskleisti sparnų: egzistavo ne tik dorovinė, bet ir politinė cenzūra. Nemokėjo Lietuva be nepaprastosios padėties gyventi... Tačiau ir tokiomis sąlygomis kūrybiškumas padėdavo bent trumpam ištrūkti iš biurokratų nuosekliai siaurinto ir stiprinto kontrolės aptvaro. Todėl laikraščiuose vis tiek rasdavosi nuomonių įvairovės, erdvės diskusijoms; fariziejiškus moralizavimus, „pešiodavo“ šmaikšti satyra; „balta“ oficialinę tiesą už parankės lydėdavo „geltonoji“, sklisdavusi iš įvairiausių bulvarinių ar pusiau bulvarinių leidinių bei leidinukų. Pastarieji ir padėjo Beleckui atskleisti savo talentą. Jo profesinės sėkmės paslaptis, atrodo, glūdi išsaugotame bei išstobulintame gebėjime rimtas ir net labai aštrias socialines temas gvildinti bulvarinio žurnalisto stiliumi: pučiant sensacingumą, meistriškai kaišiojant pikantiškas detales, subtiliai spalvinant jas

ironija ir kitokiomis įžūlokomis išmonėmis, mezgant hipnotizuojančiai intriguojančio siužeto juostą. Viso to atspindžių esama ir tuose keliuose 1939 m. vasaros ir rudens sandūroje „Lietuvos aide“ išspausdintuose straipsniuose apie Kauno sunkiųjų darbų kalėjimą. Autorius čia nurodytas be slapyvardžio.

Belecko įspūdžiai iš IX forto skaitytojams buvo pristatyti rugsėjo 5 d. – jau prasidėjus Antrajam pasauliniam karui. Pozityvi, gal net šiek tiek koketiška rašinio nuotaika aiškiai kontrastavo su tuo metu visuomenę sukausčiusiu nežinomybės slogučiu. Nors kruvini mūšiai, niokojantys bombardavimai kol kas vyko tik Lenkijoje ir Lietuvos tiesiogiai nepalietė, tapo akivaizdu, jog visos iki tol puoselėtos saugumo bei gerovės iliuzijos tirpsta taip pat negailestingai greitai, kaip plona, trapi vaško žvakė. Nepaisant to, daugelis vis tiek bandė guostis akla išsigelbėjimo viltimi, instinktyviai vydami šalin apokaliptines netolimos ateities vizijas. Beleckui IX fortas, po kalėjimo vadovybės surengtos ekskursijos, pasirodė gana simpatiška visokių margo plauko smulkių nusikaltėlių darniai organizuota bendruomene. Nuo savęs pridėtume: lyg kokia geranoriška dieviškojo gailestingumo „skaistykla“, stūksanti ant vienos įspūdingiausių Kauno apylinkių aukštumų – iš Vilijampolės daubos žvelgiant – beveik „padebesiuose“. Tačiau po kelių metų viskas kardinaliais pasikeitė. Ši gerai tvarkomą ūkį primenanti vieta su išpuoselėtu sodu ir aplink įtvirtinimų kauburius nusidriekusiais javų bei ganyklų laukais virto pačiu tikriausiu prasivėrusių požemių pragaru, ryjančiu tūkstančių tūkstančius be kaltės sušaudytų žmonių kūnų, naikinančiu juos negesintų kalkių „lavoje“, smaluotų laužų liepsnose. Žurnalistą Belecką čia taip pat pasiglemžė nebūtis. Kažkuri iš daugybės vakarinio forto griovio betoninėje sienoje kulų paliktų žymių tapo tuo paskutiniu tašku, šaltakraujiškų budelių padėtu jo įstabioje, paties autoriaus taip ir neparašytoje biografijoje. Kas galėjo šitai numatyti 1939-ųjų vasarą?..

Lemtinga akimirka ateina tada, kada ateina, bet iki jos ir per ją – lyg kino juostoje – dar prabėga visas gyvenimas. Beleckas žeme vaikščiojo, stebėjo žmones, mąstė, kūrė trisdešimt šešerius metus. Parašė nemažai, tapo plačiai

žinomą. Jo kelias į žurnalistiką nebuvo kažkuo išskirtinis – labai panašus į daugelio kitų to meto „plunksnos darbuotojų“. Tai – dulkėtas, nelygus erdvių provincijos laukų vaizduotės vieškelis, atvedęs į asfaltuotų laikinosios sostinės gatvių ir šaligatvių šurmulį, kur šviežias optimistinis architektūros modernizmas imponavo savo prestižu, kur veikė nepajudinami miestietiško verslumo dėsniai, sukę negailestingas konkurencijos girnas, malančias ir kartu skaičiuojančias kiekvieną laiko minutę, kiekvieną parašyto straipsnio eilutę, kiekvieną sunkiai išsireikalauto honoraro kruopelytę. Nesibaigiančios skolos, užprotestuoti vekseliai buvo tuometinių nepriklausomų laikraštinių kasdienybė; nesėkmės – dažnesnės už laimėjimus. O atokvėpis – bohemiškos restoranėlio užstalės klegesys. Tik, deja, kai kas iš to margo „plunksnuočių“ pulko, šiaip jau nuolat kamuojamo pagundos gerokai „nusilesti“, nutūpęs ant tos užkeiktos laktos, daugiau ir nebepajėgdavo pakilti. Mūsų herojus – išimtis, nors retai kada tikrai talentingi žmonės išvengia tokių gyvenimo akligatvių... Amžininkai liudija, kad kolegų žurnalistų jis buvo mėgstamas už santūrumą, paprastą, nekarnavalinį draugiškumą.

K. Beleckas gimė 1905 m. Balnių kaime, Eržvilko valsčiuje, sunkiai galus suduriančių mažažemių šeimoje. Turėjo dvi seseris. Būsimojo žurnalisto bendravardis tėvas dirbdavo tai kalviu, tai akmenskaldžiu, mažai ką pelnydamas, tačiau iš paskutiniųjų stengėsi sūnui suteikti bent šioki tokį išsilavinimą. Juozukas kelis metus mokėsi Raseiniuose ir Jurbarke, bet viso gimnazijos kurso dėl lėšų stokos taip ir nebaigė. Apie brangiai kainuojančius mokslus universitete negalėjo būti nė kalbos. Jaunajam Beleckui labai anksti teko pačiam rūpintis kasdienės duonos kąšniu. Kurį laiką tarnavo raštininku Tauragės savivaldybėje, greta to, imdavosi visokių kartkartėm pasitaikydavusių pusiau inteligentiškų darbų. Dar būdamas moksleiviu, jis įsitraukė į liberaliai kairios pakraipos politinės srovės – valstiečių liaudininkų sąjungos – jaunimo padalinio veiklą, pamažu pradėjo bendradarbiauti savo gimtojo krašto spaudoje. 1924–1925 m. redagavo Tauragėje leistą „Žemaičių balsą“. Iš aplinkinėse apskrityse užsakomų prenumeratų bei reklaminių skelbimų gaunamų pajamų paprastai nepakakdavo,

kad tokie regioniniai laikraščiai gyvuotų bent kiek ilgesnį laiką. Taip atsitiko ir šįsyk. Tačiau, atrodytu, neišbrendami finansinių sunkumų kemsynai nenumaldė Belecko troškimo toliau darbuotis spaudos srityje, neužgesino įgimtos verslumo ugnelės. Veržlus jaunuolis pasiryžo ieškoti „platesnės rinkos“. Vartai į ją – Kaune. „Laikinojoje sostinėje“ telkėsi tuometinės Lietuvos politinis, ekonominis ir kultūrinis gyvenimas. Kauniškius leidinius skaitė, prenumeravo visa jauna, vos savo nepriklausomybės dešimtmečio sulaukusi respublika. Ir jos skaitytojai tada pasižymėjo smalsaus, „nesugadinto vaiko“ skoniu: labai mėgo „dvasios sveikatai“ visai nenaudingą „cukrinę vata“, – todėl greitai į populiarumo viršūnes iškeldavo vis nuodėmingesniais bulvariniais „skanumynais“ ją gundžiusius autorius.

1927 m. persikėlęs į Kauną, provincijoje garsėjusį brangiu pragyvenimu, Beleckas tuoj pat pasinėrė į kunkuliuojančius žurnalistikos verpetus. Sukosi kaip vijurkas, griebdavosi visko, kas tik leisdavo pelnyti litą. Iš pradžių darbavosi solidžioje valstiečių liaudininkų spaudoje: redagavo žurnalą „Jaunimas“ (1927–1929 m.), rašinėjo į „Lietuvos žinias“, „Lietuvos ūkininką“. 1930 m. tapo medicinos slaugytojoms skirto laikraščio „Lietuvos sesuo“ „pribuvėju“ ir krikštatėviu. Paskui jo žvilgsnis pakrypo į rizikingesnius, tačiau didesnę kūrybinę laisvę, greitesnį žinomumą ir, galbūt, labiau apčiuopiamą uždarbį žadančius pusiau bulvarinės spaudos barus: 1930–1934 m. leido žurnalą „Jaunųjų pasaulis“, įvairaus periodiškumo laikraščius – „Parodos Tempo“ ir „Tempo“ (1930–1931 m.), „Dienos naujienos“ (1931–1933 m). Progai pasitaikius, nesikratydavo ir labiau užtikrintų valdiškų honorarų: skelbdavo straipsnius šaulių sąjungos laikraštyje „Trimitas“, klaipėdiškame „Lietuvos keleivyje“. Išskirtinio publicisto reputaciją ir paklausą Beleckas galutinai įtvirtino meteoro įsiveržimui prilygstančiu akibrokštu komercinės-sensacinės literatūros srityje. 1930–1931 m. savo anksčiau atliktų ir po gabalėlį spaudoje reguliariai skelbtų reportažų pagrindu, vieną po kitos jis išleido kelias skandalingai pagarsėjusias knygeles. Pirmiausiai pasirodė ir iškart didžiulio ažiotažo sulaukė dviejų dalių „Nuodėmių gatvė“ – dramatiškas, pamokantis pasakojimas apie žemiausios kategorijos Kauno prostitučių gyvenimą. Kūrinys greitai tapo tikru bestseleriu. Tiražas – absoliutus viso Lietuvos

nepriklausomybės dvidešimtmečio rekordas – 15 tūkst. egzempliorių. Vieno kaina – tik du litai – beveik visiems susidomėjusiems įkandama. Prekyba vyko kuo puikiau. Tokios sėkmės paskatintas, savo triumfą bulvarinių skaitalų rinkoje Beleckas netrukus pabandė pakartoti su dar viena knygele – apie tuo metu visuomenės dėmesį prikausčiusią prelato Konstantino Olšausko bylą. Žymus 62-iejų dvasininkas, praeityje labai įtakinga katalikų visuomeninių struktūrų figūra, buvo nuteistas kalėti už kiek jaunesnės moters, kuri laikyta jo ilgamete meiluže, nužudymą. Bylos detalės, teismo procesas ir kitos paslaptys, lydėjusios prelatą K. Olšauską iki pat jo tragiškos gyvenimo baigties, – ideali medžiaga intriguojančiai detektyvinei istorijai. Beleckui pavyko tokią parašyti. Deja, anuomet knygelė labai skaitlingos „klebonijų paslapčių“ mėgėjų auditorijos nepasiekė – valdžia, saugodama „visuomenės dorovę“ ir katalikų dvasininkijos autoritetą, visą tiražą konfiskavo. Tačiau su tos apybraižos fragmentais Beleckas skaitytojus jau buvo spėjęs supažindinti savo redaguotame laikraštyje „Tempo“. Šiandien knygelės originalą įmanoma susirasti didesnėse Lietuvos bibliotekose. Beje, egzistuoja ir savotiškas to skandalingo kūrinio analogas, išleistas 1962 m. Pastarojo autorius – lyg ir Belecko „antrininkas“ – tik amžiumi šiek tiek vyresnis žurnalistas Jonas Kauneckis. Panašūs jiedu buvo ne tik pavardžių sąskambiu: abu kilę iš to paties krašto, abu sukosi tame pačiame tarpukario Kauno spaudos darbuotojų rate (kartais net vienas kitą pavaduodami), abu garsėjo kaip labai apsukrūs, pačią pikantiškiausią informaciją iš savo slaptų šaltinių gebantys išpešti korespondentai.

Nors knyga „Kostas Olšauskas“ anuomet nepateko ant prekystalių, neatnešė planuotų pajamų, dėl jos kilęs ažiotažas dar labiau išreklamavo Belecką, patvirtino jo unikalios sugebėjimus. Turėjo jis planą savo giliai išstudijuotą visokių Kauno padugnių temą ir toliau plėtoti, tik ryžtą sparčiau to imtis stabdė nesunkiai nuspėjamos problemos – vargai ieškant lėšų leidybai ir galima cenzorių nemalonė. Šie gi visų metų darba, galėjo vienu parašu „perbraukti“. Tik po to likusių skolų niekas šitaip lengva ranka neanuliuoja... Užtat skelbė Beleckas savo surankiotas įdomybes atsargiai, po truputį įvairioje spaudoje. Skalsesnės duonos tos publikacijos neužtikrino, bet skaitytojų prierašumą pelnė. Galiausiai šis

dideliu užsispyrimu ir gabumais išsikovotas populiarumas Beleckui atvėrė platesnes žurnalistinės karjeros perspektyvas. 1935 m., nebeatsispyręs savamokslio talento žibėjimui, didžiausias šalies dienraštis „Lietuvos aidas“ pakvietė garsųjį „skandalistą“ į savo korespondentų gretas. Užmerkė akis į jo netinkamą politinę orientaciją, o gal net slapta tikėjosi ją pakeisti. Pateikė labai viliojantį pasiūlymą. Gera, stabiliai mokama alga garantuota: baigsis žeminančios derybos dėl honorarų, dėl avansų, be perstojo varstant visokių trumpaamžių „geltonųjų laikraštėlių“ redakcijų apšnerkštose kontorėlėse duris, bus įmanoma atsisteisti su kreditoriais, neberekės „ubagauti“ pinigų naujiems kūrybiniam sumanymams. Tačiau dėl viso to tektų peržengti labai nemalonų moralinį slenkstį, išduoti jaunystės įsitikinimus. „Lietuvos aidas“ – dosniai finansuojamas autoritarinės vyriausybės propagandos ruporas – iš savo bendradarbių reikalavo laikytis aiškios, vieningos politinės linijos. Taigi, iškilo tikrai „šuniškas“ pasirinkimas: tarp laisvo kūrybinio bastymosi pusalkaniam gyvenimo pagrioviais ir kasdienio sotaus maitinimo, esant pririštam trumpa grandine prie nors ir poniškos, bet diktatūriniam kieme stovinčios būdos. Savo šeimininko tada neaplosi ir jam neįkasi – kad ir kokiu niekšu jį laikytumei... Teks vienaip ar kitaip uodegą vizginti... Beleckas, nežinia kiek ilgai svyravęs ir kokius argumentus sau susumavęs, apsisprendė parsiduoti. Gal buvo pavargęs nuo nesibaigiančios kasdienės kovos už buitį, nuo tos nuolat iš vidaus edančios nežinomybės dėl rytojaus; o gal viršų paėmė jau nesyk anksčiau išryškėjusi ciniškai racionalaus verslininko gyslė. Talentas ir vertybinis nuoseklumas tikrai nėra dvi neatskiriamos savybės – vienoje asmenybėje jos retai kada harmoningai sugyvena. Šventaisiais tampama ne dėl talento... Vis dėlto, net ir įsidarbinęs „Lietuvos aido“ reporteriu, Beleckas stengėsi vengti aiškiai angažuočių politinių temų, kiekviena proga kone instinktyviai krypdamas į sau įprastą stichiją – įvairiausių visuomenės paribių peripetijų narpliojimą, Kauno ir provincijos socialinės panoramos vaizdų „tapybą“.

1935–1939 m. Belecko žvaigždė kabėjo pačiame populiarumo zenite – vienoje gretoje su labiausiai plataus skaitytojų rato pamėgtais bulvarinio atspalvio

žurnalistais arba žurnalistika besiverčiančiais rašytojais. Ypatingą „markę“ tada turėjo Jonas Marcinkevičius, žinomas slapyvardžiu J. Ripka, Augustinas Gričius – „Pivoša“, Teofilis Tilvytis – „Jul. Boks“ ir Jonas Šimkus – „P. Pakštiranka“. Su pastaruoju Belecką tuo metu jau siejo ir giminiški ryšiai – abu buvo vedę seseris Simonaitytes. Šis faktas netolimoje ateityje, atrodo, tapo lemtingu. Šimkus, kaip ir jo svainis, nuo jaunumės sukosi valstiečių liaudininkų aplinkoje, tačiau ilgainiui nuo jos atitolo, persimesdamas į daug radikalesnių kairiųjų kultūrininkų flangą – slapta palaikydavo ryšius net su nelegaliai veikusia komunistų partija. Dėl to 1940 m. birželio viduryje, kai Lietuvą okupavo Sovietų Sąjunga, jis buvo paskirtas „Lietuvos aido“ vyriausiuoju redaktoriumi. Dienraštis netrukus kelis kartus pakeitė pavadinimą: tapo „Darbo Lietuva“, paskui – „Tarybų Lietuva“. Pasikeitė ir straipsnių turinys: vietoj ankstesnės lietuviško autoritarizmo propagandos dabar iš jo puslapių sklido fanatiškas diktatoriaus Stalino primestos bolševikinės santvarkos šlovinimas. Šimkus, vos pradėjęs vadovauti nuo „netinkamų kadru“ „apvalytam“ dienraščiui, į pagalbą pirmiausiai pasitelkė svainį Belecką. Paskui pritraukė ir daugiau kailį išversti pasirengusių žurnalistų. Visi jie visuomenės akyse pavirto nekenčiamais raudonųjų okupantų pakalikais. Vis dėlto, Belecką būtų sunku priskirti prie pačių aktyviausių ir karščiausių stalinizmo trubadūrų. Tiesa, rašė jis taip, kaip reikėjo, bet jokio ypatingo entuziazmo nerodė, įskundimais ar kokia „operatyvine veikla“, amžininkų liudijimu, nepasižymėjo. Žiūrėjo jis pirmiausiai savo reikalų, poreikio kam nors kenkti nejautė. Darbas „Tarybų Lietuvos“ redakcijoje tuo neramiu, slegiančios nežinomybės laikotarpiu ne tik užtikrino stabilias pajamas, gana aukštą socialinį statusą, bet – ir tai svarbiausia – teikė tam tikro saugumo. Mat sovietinių okupantų pradėta „raganų medžioklė“ sulig kiekviena „naujosios tikrovės“ savaitė vis labiau įsismarkavo. Tapti „liaudies priešu“ galėjo bet kas, nes sovietai „už tėvynės išdavimą“ persekiojo retrospektyviai – apkaltindavo atbuline tvarka. Baudžiamajai bylai sukurpti pakakdavo net ir pavienių, abstrakčias abejones sukėlusius įtariamo asmens biografijos faktų. Beleckas gi penkerius metus buvo „Lietuvos aido“ korespondentu, reiškia, tarnavo fašistine apšauktai tautininkų valdžiai! Ne vienas literatas ir dėl mažesnių „kalčių“ atsidūrė Sibiro lageriuose.

Nežinia, kaip toliau būtų susiklosčiusi Belecko karjera sovietinėje žurnalistikoje, tačiau viską iš pagrindų pakeitė 1941 m. birželio 22-ąją prasidėjęs Trečiojo Reicho ir Sovietų Sąjungos karas. Nacistinės Vokietijos diktatorius Adolfas Hitleris užpuolė savo vakarykštį sąjungininką – „Tautų tėvą“ Staliną. Vermachtas greitai užėmė Lietuvos teritoriją, sovietų kolaborantai kartu su apdaužyta Raudonąja armija pasitraukė į savo „plačiosios tėvynės“ gilumą. Beleckui, skirtingai nei jo svainiui Šimkui, iš Kauno evakuotis neleido nepalankiai susiklosčiusios aplinkybės. Likęs mieste jis iš pradžių slapstėsi, paskui kiek įsidrąsinęs su žmona ir naujagime dukryte bandė Šančiuose gyventi pusiau legaliai – įsidarbino vienoje įmonėje buhalteriu. Atrodė, kad šitaip, viešumoje beveik nesirodant, kantriai, sukandus dantis, stumiant dieną po dienos, pavyks sulaukti šviesesnių laikų. Deja... 1942 m. pavasarį Beleckas pateko į gestapo akiratį. Jį suėmė 1942 m. balandžio 6-ąją ir paskui kelis mėnesius tardė kalėjime. Jadvygos Beleckienės ir kai kurių gana įtakingų kolegų pastangos išteisinti „Nuodėmių gatvės“ autorių nedavė jokių rezultatų. Birželio 3 d. jį su grupele kitų kalinių išvežė į egzekucijos vietą IX forte.

Literatūroje ir amžininkų atsiminimuose nėra aiškių duomenų, už ką buvo nuspręsta žymų žurnalistą pasmerkti mirčiai. Juk ne vienas panašus lietuvių prosovietinis kultūros veikėjas iki tol sulaukė pasigailėjimo. Nepanašu, kad Beleckas priklausė antinaciniam Kauno pogrindžiui ar bent palaikė su juo kokius nors ryšius. Labiau tikėtina, jog tas mirties nuosprendis buvo savotiškas kerštas jo svainiui J. Šimkui, kuris Maskvoje aktyviai dirbo sovietinio propagandisto darbą: rašė straipsnius lietuvių komunistų laikraščiams, reguliariai dalyvaudavo radijo laidose. Šią versiją patvirtintų ir pastebėjimas, kad po karo Beleckas, skirtingai nuo kitų nacių nužudytų kairiosios pakraipos lietuvių literatų bei dailininkų, nebuvo paverstas „antifašistinės kovos didvyriu“. Jo „nuopelnams“ šlovinant sovietinę santvarką 1940–1941 m. spaudoje visai neteikta reikšmės. Apskritai, sovietinio laikotarpio istorinėje literatūroje Belecko pavardė sušmėžuoja retai, apie jį pasakojama šykščiai. Taip šis talentingas savamokslis žurnalistas

virto tik vienu iš daugybės tūkstančių paprastų „tarybinių piliečių“, sušaudytų Kauno IX forte nacių okupacijos metais.

Dviejų metų Lietuvos panelė Emigravo Argentinon

Kad Lietuvos jaunuomenė judri, kad daugelis jaunuolių yra parengę kojas emigruoti, važiuoti ieškoti nežinomos laimės—tą visi žino, bet kad ir kūdykiai emigruotų—negirdėta. Nesuprantama, kaip jie gali drįsti emigruoti, kada sprendžiamas prieauglio, gimimų sumažėjimo reikalas. Pasirodo, kad šiuo metu pasitaiko neklaužadų vaikų. Motinos sako, kad iš prigimimo neklauzados esą berniukai, o man teko susitikti mergaitę.

Mergaitė kaip visos mergaitės — apsirengusi sijonuku (ir netrumpul), apsiavusi bateliais ir su skrybelaite. Ir saldinius valgo. Pabučiuot neatsisako, ypač kai ką nors jai «fundiji», bet visa bėda, kad nekalba. Iš išvaizdos neatrodo nebylė. O vis dėlto nekalba.

Ta kukli mergina krikštyta Genovaite, iš tėvų paveldėta pavardė vadinasi Kotenaitė, gyvena Malėtų valsč. Nekalba todėl, kad nemoka, o nemokėjimas pateisinamas—jai dar tik du metų amžiaus. Tačiau ji turi pasą (nors Lietuvos pasai duodami tik 17 m. amžiaus piliečiams). Ir išeivybės biuro «Susisiekimas», Laisvės Al. 11, knygose užrašyta, kaip emigruojanti į Argentiną.

Jos patekimo emigrantų eilėna ir gyvenimo istorija trumpa. Tėvas prieš du metus išvyko Argentinon, vėliau atsikėmė žmoną. Dukterį Genutę paliko pas pažįstamus. Jos tėvai, Kotenai ten įsigijo žemės ir dabar atsiima dukterį.

Globėjams buvo daug vargo kol išrūpino mažajai emigrantei dokumentus. Vidaus reikalų ministerijoj apie porą

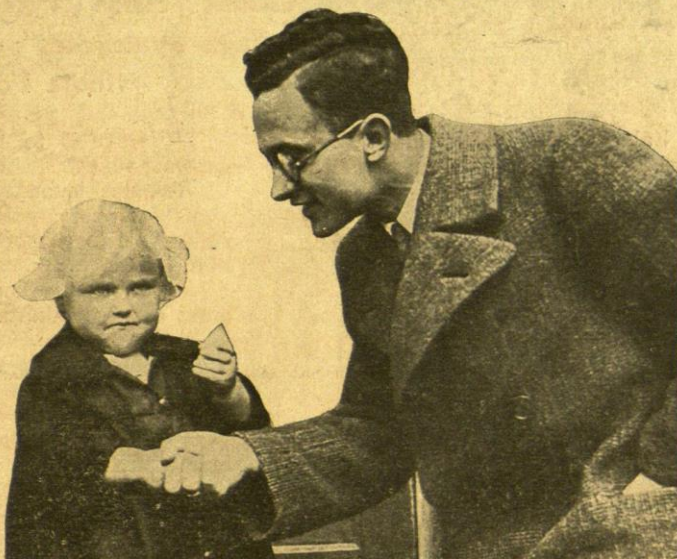

Foto Pranckūno

«J. Pasaulio» redaktorius Beleckas atsisveikina su jauniausia Lietuvos emigrante G. Kotenaitė

savaičių buvę sprendžiama kokius dokumentus jai duoti. Prieita išvados, kad reikia duoti užsienio pasas ir viza. Argentinon važiuoja Genutė viena, tik su ja, kaip draugė, važiuoja mergina N. iš Malėtų valsč., kuri taip pat vyksta Argentinon laimės ieškoti.

Paklausiau Genutę «Kur važiuoji». Ji tylėjo. Tik draugės pamokyta atsakė: — Pat ma—a—ma. — Kai «užfundijau» saldinių, norėjo pabučiuoti.

Mergaitė skurdžiai aprenpta, ne stropiai nuprausta ir gal nesočiai pavalgydinta. Kai ėjome gatve, pro kepyklos langą pamačius ironiškai besišypsancią bulką, ėmė verksti, prašė «pilada»... Teko ir bulką nupirkti. Ir vėl ji norėjo pabučiuoti.

Bet po mėnesio (jei lamingai nukeliaus), džiaugsis jaukioj tėvelių prieglaudoj. Reikia tikėtis, kad «Susisiekimo» biuras, kuriuo Genutės tėvai pasitikėjo, mergaitę tinkamai globos kelionėje ir sveikutėlę atiduos į išskėstus tėvelių glėbius.

J. K. B.